

UDC 342.828 (477)

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2025-9-1**Bzova Laura,**

PhD, asistent univ. dr., Facultatea de drept, Universitatea națională din
Cernăuți în numele lui Iurii Fedkovici
ORCID ID: 0000-0003-3143-4904
Scopus ID 58298157200

Marcenko Andrei,

asistent univ. dr., Facultatea de drept, Universitatea națională din
Cernăuți în numele lui Iurii Fedkovici
ORCID ID: 0009-0002-3818-4450

PRINCIPUL SECURITĂȚII JURIDICE ȘI MOTIVARE ÎN DREPTUL JUDICIAR: ANALIZA TEORIEI ȘI PRACTICII

Motivarea hotărârilor judecătorești abordează aspecte actuale care îi preocupă pe judecătorii din Europa, cum ar fi procesul echitabil, transparența și securitatea juridică. O bună înțelegere a hotărârilor judecătorești le permite justițiabililor să își planifice cauzele având în vedere o jurisprudență stabilă. Din acest motiv, stabilitatea și uniformitatea jurisprudenței rămân fundamentele sistemului de jurisprudență în dreptul englez. Cu toate acestea, întrucât stabilitatea jurisprudenței poate fi și un factor de rigiditate, judecătorii își pot justifica deciziile de a se abate de la normele existente (așa-numita tehnică a “bifurcației cazurilor”). Cu toate acestea, în contextul cererii crescute de securitate juridică și în absența codurilor, jurisprudența însăși ar trebui să reprezinte această parte fixă a dreptului.

Dreptul internațional pune un mare accent pe transparență și certitudine juridică. Dacă judecătorii sunt atât de clari cu privire la motivele pentru care fac acest lucru, este pentru că sunt conștienți de faptul că deciziile lor vor constitui o bază stabilă pe care indivizii își vor face previziunile și își vor organiza afacerile (cel puțin în dreptul privat). Conștient că decizia sa va fi un punct de referință pentru alți judecători și pentru întreaga comunitate juridică (și pentru întreaga societate) în viitor, judecătorul englez își motivează decizia pentru a răspunde așteptărilor și nevoilor propriului sistem juridic. Fiecare sistem se străduiește să atingă propriul echilibru; avocații și judecătorii nu sunt speriați de spectrul hotărârilor judecătorești sumare, deoarece fiecare hotărâre este o construcție bazată pe un raționament inductiv.

Motivația extrem de complexă este o sursă de bogăție intelectuală pentru juriștii universitari, dar poate părea criticabilă din perspectiva profanilor. Perspectiva dreptului comparat ne permite să înțelegem viciile și virtuțile dintr-o perspectivă externă și relativizată.

Cuvinte-cheie: legitimitate, drept judiciar, principii de drept, motivație, argumentare, jurisprudență.

Бзова Л. Г., Марченко А. Р. Принцип правової визначеності та обґрунтованості в судовому праві: аналіз теорії та практики

Обґрунтування судових рішень стосується актуальних питань, які турбують суддів у Європі, таких як справедливий суд, прозорість та правова визначеність. Добре розуміння судових рішень дозволяє учасникам судового процесу планувати свої справи у світлі стабільної судової практики. З цієї причини стійкість і одноманітність судової практики залишаються основами системи судової практики в англійському праві. Однак, оскільки стабільність судової практики також може бути фактором жорсткості, судді можуть обґрунтовувати свої рішення відхиленням від існуючих норм (так званий метод «біфуркації справ»). Однак в умовах підвищеного попиту на правову визначеність і за відсутності кодексів сама судова практика повинна представляти цю фіксовану частину права.

Міжнародне право приділяє велику увагу прозорості та правовій визначеності. Якщо судді так чітко розуміють, чому вони це роблять, то це тому, що вони усвідомлюють, що їхні рішення забезпечать стабільну основу, на якій люди робитимуть свої прогнози та організовуватимуть свої справи (принаймні у приватному праві). Усвідомлюючи, що його рішення в майбутньому стане точкою відліку для інших суддів і для всієї юридичної спільноти (і для суспільства в цілому), англійський суддя мотивує своє рішення відповідністю очікуванням і потребам власної правової системи. Кожна система прагне досягти свого балансу; адвокати і судді не лякає привид сумарних судових рішень, адже кожне судження – це конструкція, заснована на індуктивних міркуваннях.

Надзвичайно складна мотивація є джерелом інтелектуального багатства для університетських юристів, але вона може здатися критикою з точки зору обивателя. Перспектива порівняльного правознавства дозволяє зрозуміти пороки і чесноти з зовнішньої і релятивізованої точки зору.

Ключові слова: легітимність, судове право, принципи права, мотивація, аргументація, jurisprudenція.

Bzova L. G., Marchenko A. R. The Principle of Legal Certainty and Reasonableness in Judicial Law: Analysis of Theory and Practice

The reasoning of court decisions addresses current issues of concern to judges in Europe, such as due process, transparency and legal certainty. A good understanding of judgments allows litigants to plan their cases with a stable jurisprudence in mind. For this reason, stability and uniformity of case law remain the foundations of the case law system in English law. However, as the stability of case law can also be a factor of rigidity, judges can justify their decisions to deviate from existing rules (the so-called “bifurcation of cases” technique). However, in the context of the increased demand for legal certainty and in the absence of codes, case law itself should be this fixed part of the law.

International law places great emphasis on transparency and legal certainty. If judges are so clear about their reasons for doing so, it is because they are aware that their decisions will form a stable basis on which individuals will make their predictions and organise their affairs (at least in private law). Aware that their decision will be a reference point for other judges and for the whole legal community (and society as a whole) in the future, the English judge reasons their decision to meet the expectations and needs of their own legal system. Each system strives to achieve its own balance; English lawyers and judges are not frightened by the spectre of summary judgments because every judgment is a construct based on inductive reasoning.

The highly complex reasoning is a source of intellectual richness for academic lawyers, but may seem objectionable from a layman's perspective. The comparative law perspective allows us to understand the vices and virtues from an external and relativised perspective.

Key words: legitimacy, judicial law, principles of law, motivation, argumentation, jurisprudence.

Relevanța problemei. Raționamentul dintr-o hotărâre judecătorească necesită un sistem care să permită soluționarea cauzei în conformitate cu precedentele cauzei și cu evoluția acesteia. Pe baza logicii deductive a judecătorilor și a motivației acestora pentru luarea deciziilor, trebuie să se facă o evaluare pentru a determina dacă argumentul îndeplinește caracteristicile tehnice necesare pentru a stabili o hotărâre. În domeniul juridic, stabilirea logicii poate fi deconcertantă, deoarece pune sub semnul întrebării adevărul sau falsitatea instituțiilor juridice, care sunt pur și simplu rezultatul interacțiunii umane, nu al logicii în sine. Să subliniem diferența dintre raționamentul unui argument și raționamentul unei hotărâri judecătorești: faptul aplicării normelor interpretate de judecător este o bază simplă. Pe de altă parte, a motiva o decizie înseamnă a atribui raționalitate hotărârii. Din acest motiv, există hotărâri motivate și alte hotărâri motivate, dar prin motivare se poate analiza fiecare inconsecvență pe care o poate prezenta o hotărâre, astfel încât, în situația în care cauza este redeschisă, judecătorii au ca punct de plecare pentru motivare erorile sau o mică influență asupra acestora pentru decizia anterioară.

Scopul articolului este de a realiza un studiu al impactului principiului securității juridice și motivarea în dreptul judiciar.

Un rezumat al principalelor materiale de cercetare. În deciziile lor, curțile constituționale își expun poziția juridică și argumentele care o susțin. Raționamentul deciziilor este influențat de principiile de drept care curțile constituționale utilizează în activitatea lor. Este important să se aleagă un model sau metode de motivare a unei decizii judecătorești, deoarece sarcina principală este de a convinge destinarii și societatea de corectitudinea acesteia, în caz contrar deciziile nu vor fi legitime[13].

Un reprezentant al abordării dialogice a argumentării juridice, profesorul Miguel Teixeira de Souza de la Facultatea de Drept a Universității din Lisabona, în cartea sa *Introducere în drept*, notează: “O argumentare juridică urmărește să creeze o convingere la destinatar. Acest argument provine de la o parte interesată și are cel puțin un destinatar, contrapartea, dar foarte adesea și un alt destinatar, judecătorul care este competent să decidă un anumit caz. În acest caz părțile interesate încearcă să influențeze construcția deciziei prin utilizarea unor argumente care îl pot determina pe judecător să creadă că respectiva cauză ar trebui soluționată pe baza statului de drept”.

Argumentarea într-o hotărâre judecătorească necesită un sistem care să permită soluționarea cauzei în conformitate cu precedentele cauzei și desfășurarea acestuia. Sistematizarea pe care trebuie să o stabilească un judecător pentru a lua o decizie este importantă pentru o decizie justă a instanței[4]. Rolul judecătorului în cauză este de o importanță capitală, acesta fiind cel care elaborează hotărârea definitivă sub influența probelor și argumentelor furnizate de reprezentanți. Sistemul decizional folosit de judecători de la constatarea faptelor până la luarea deciziilor contribuie, de asemenea, la justiție.

Potrivit lui O. O. Pervomaiskyi, Curtea Constituțională nu este obligată să explice în deciziile și opiniile sale toate circumstanțele cauzei și argumentele, opiniile și considerentele utilizate, fără excepție, dar actele sale nu trebuie să se transforme într-un “cufăr închis”, în care să fie ascunse majoritatea sau poate toate

argumentele utilizate de Curtea Constituțională pentru a adopta o anumită decizie sau opinie. Deciziile și concluziile nerezonabile sau insuficient motivate ale Curții Constituționale, în opinia judecătorului, nu numai că sporesc riscul unei scăderi a încrederii în organul de control constituțional, dar, de asemenea, pun la îndoială în mod semnificativ sensul adoptării lor. Deciziile sau concluziile nejustificate sau insuficient motivate ale Curții Constituționale dezorientează principalii destinatari în acțiunile lor ulterioare de punere în aplicare a deciziei sau concluziei [16].

Principiile de drept sunt instrumente care au un impact pozitiv asupra formării politicii juridice. În acest caz, sunt importante două sarcini: o reconstrucție rezonabilă a problemei și apoi căutarea celei mai bune soluții. Principiile devin importante în practica juridică atunci când o hotărâre judecătorească se bazează exclusiv pe un principiu de drept. Acest lucru este posibil deoarece un principiu de drept are un nivel ridicat de abstracție. În plus, această variantă de utilizare a principiilor conduce la practica de a evita trimiterea oficială la dispoziții depășite. Utilizarea principiilor de drept internațional și european în argumentarea juridică are un impact asupra deciziilor instanțelor naționale.

Principiile sunt precepte și garanții constituționale care comportă promisiuni și limitări: promisiunea unei rezolvări echitabile a conflictelor și limitările în măsura în care restricționează și condiționează această activitate a statului, adică prevăd anumite poziții pentru părți și limitează activitatea judecătorului. Se observă apoi că procesul este într-adevăr protejat de precepte constituționale [2].

Raționamentul juridic și statul de drept sunt două categorii inseparabile. În cazul în care într-o anumită comunitate există un corp de legi stabilit și recunoscut, care este menit să guverneze acordurile dintre toate persoanele din acea comunitate, aplicarea strictă a legii respective de către cei care dețin autoritatea guvernamentală este neprețuită. Acolo unde legea este aplicată cu strictețe, se instituie statul de drept. Dintre valorile pe care le garantează, niciuna nu este mai importantă decât securitatea juridică, cu excepția, poate, a principiilor care o însoțesc: securitatea așteptărilor legale și garanția cetățeanului împotriva transferului arbitrar din partea guvernului și a agenților săi. Acest lucru se datorează faptului că o societate care realizează aceste idealuri de certitudine și securitate juridică le permite cetățenilor săi să ducă o viață autonomă în condiții de încredere reciprocă [1].

Transparența sistemului judiciar este una dintre cele mai importante cerințe ale cetățenilor față de justiție. Atât instituțiile, cât și jurisprudența și doctrina au reafirmat în repetate rânduri importanța acestei transparențe, dar până în prezent nu a fost studiată în profunzime și în mod sistematic [7]. Transparența este un concept susținut de toți, dar înțeles pe deplin de puțini. Este un mijloc de a atinge diverse scopuri și nu un scop în sine [3]. Deoarece depinde de obiectivul care trebuie atins, transparența devine un concept dinamic și schimbător, ceea ce face foarte dificilă găsirea unei definiții optime a transparenței. Din acest motiv, se poate afirma că toate definițiile conceptului de “transparență” în știință sunt atât corecte, cât și incorecte.

Conceptul de legitimitate este acum utilizat pe scară largă în diferite domenii și sub diferite aspecte. A devenit un “concept de intersecție” care se referă fie la registrul politic și de guvernare, fie la diverse sfere, inclusiv la sfera socială și profesională.

Diferite concepții despre legitimitate s-au succedat și s-au îmbogățit. Din punct de vedere sociologic, validitatea și eficacitatea unei ordini legitime se bazează pe mecanisme sociale.

După cum a remarcat E. Hatzfeld, sociologul M. Weber identifică trei fundamente ale legitimității: 1) raționalitatea, bazată pe credința în legalitate și în dreptul de a da instrucțiuni celor care sunt chemați să o pună în aplicare (dominația juridică); 2) caracterul tradițional, bazat pe credința în tradițiile care sunt în vigoare din când în când și în legitimitatea celor care sunt chemați să le pună în aplicare (dominația tradițională); 3) caracterul carismatic, bazat pe supunerea față de valoarea exemplară a unei persoane (dominația carismatică);

J. Habermas se opune reducerii legitimității la legalitate, empirism și decizie și deschide calea unei etici comunicative [14].

Odată cu apariția statului de drept și dezvoltarea democrațiilor moderne, cerința de legitimitate este legată de cerința de legalitate, deoarece puterea este socializată prin crearea de instituții și legi. Legalitatea și legitimitatea sunt cei doi poli respectivi ai vieții politice. Dacă legalitatea este natura oricărei acțiuni în conformitate cu legea, atunci legitimitatea politică este natura unei decizii care a fost luată fie în conformitate cu legile scrise – legile exprimă valorile societății și alegerea democratică -, fie de către reprezentanții poporului care votează în numele acestuia, în conformitate cu principiul democrației: “legea este expresia voinței generale”, iar conform principiului egalității, “legea este aceeași pentru toți”. Astfel, legitimitatea politică este recunoscută pentru a defini și orienta acțiunea colectivă și pentru a lua măsuri care să asigure un anumit grad de concretețe.

P. Rosanvallon diagnostichează slăbirea a “două moduri principale de a înțelege legitimitatea: legitimitatea derivată din acceptarea publică a autorității și legitimitatea ca adecvare la o normă sau la o valoare [6]. Aceste

două forme de legitimitate care se intersectează – procedurală și substanțială – au apărut din domeniul evidenței”. În cursul său, el susține că tipologia care distinge între legitimitatea ca produs al acceptării sociale și legitimitatea ca adecvare la o normă este înlocuită de legitimitatea imparțialității, a reflexivității și a intimității.

Potrivit lui M. Sukhman, legitimitatea instituțională este caracterizată de “o percepție sau prezumție generalizată că acțiunile unui actor sunt de dorit, corecte și adecvate în cadrul unui sistem de norme, valori, credințe și definiții construite social”[9]. Există mai multe tipuri de legitimitate instituțională: legitimitatea pragmatică, bazată pe capacitatea organizației de a satisface interesele diversilor actori sociali; legitimitatea morală, bazată pe convingerea colectivă că activitatea contribuie la bunăstarea publică; legitimitatea cognitivă, bazată pe coerența dintre comportamentul organizației și modelele de înțelegere a actorilor sociali.

Curtea Constituțională a Ucrainei se referă la securitatea juridică ca principiu și cerință a statului de drept, referindu-se în mod repetat la abordarea europeană tradițională a definirii acestui concept. Referirea la securitatea juridică apare în chestiuni din diferite ramuri de drept prezentate Curții Constituționale a Ucrainei. Deoarece securitatea juridică nu este unul dintre principiile constituționale menționate în mod explicit în Legea fundamentală, acest lucru nu împiedică aplicarea activă a acesteia în Ucraina, inclusiv în jurisprudența Curții Constituționale a Ucrainei.

Securitatea juridică permite participanților la relațiile sociale să prevadă consecințele acțiunilor lor și să aibă încredere în așteptările lor legitime, în special în faptul că dreptul pe care l-au dobândit în baza legislației în vigoare va fi exercitat. Certitudinea juridică se bazează pe îndeplinirea așteptărilor legitime, adică pe obținerea rezultatului dorit prin efectuarea de acțiuni legale, având în vedere consecințele probabile previzibile. Îndeplinirea așteptărilor legitime devine imposibilă, în special în cazul în care o persoană nu poate obține rezultatul preconizat din cauza unor modificări ale reglementării juridice într-un termen care nu este rezonabil și justificat [10].

<...> În acest context, Curtea Constituțională a Ucrainei notează că cerința de securitate juridică ca element al “statului de drept” se referă la calitatea actelor juridice și a dispozițiilor acestora, nu la “situație” [11]. Studiul special al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) “Statul de drept” afirmă că cerința de securitate juridică ca element al statului de drept (“rule of law”) în ceea ce privește previzibilitatea actelor juridice înseamnă că dispozițiile acestora “trebuie să fie <...> previzibile în ceea ce privește consecințele lor: Ele trebuie să fie formulate cu suficientă claritate și inteligibilitate pentru a permite subiecților de drept să își reglementeze comportamentul în conformitate cu ele” (CDL-AD(2016)007, par. B.3 .58). Astfel de cerințe privind calitatea actelor juridice și a dispozițiilor acestora sunt prezentate pentru a asigura, în special, lipsa de ambiguitate a acestora. Siguranța juridică a oricărui act de reglementare (sau a dispoziției individuale a acestuia) nu poate fi realizată dacă textul actului (dispoziției sale) este ambiguu (multivalent). Limba de stat joacă un rol special în acest domeniu. Siguranța juridică înseamnă, în primul rând, lipsa de ambiguitate. Univocitatea se realizează cel mai bine într-un mediu lingvistic omogen. Dispozițiile dreptului național (constituție, legi, regulamente etc.) sunt legate între ele printr-o terminologie profesională (juridică) comună, precum și prin cunoașterea de bază a cuvintelor și expresiilor semnificative din punct de vedere juridic. Astfel de cunoștințe de bază sunt parte integrantă a competenței lingvistice a vorbitorilor de ucraineană, astfel încât, prin utilizarea acesteia ca singura limbă de stat, este posibilă prezentarea voinței legiuitorului național, în special a legiuitorului, în expresia sa autentică. Acesta este unul dintre cei mai importanți factori de funcționare a limbii ucrainene ca limbă de stat, care reprezintă scopul legitim al legii. <...>

Fenomenul de constituționalizare a dreptului, prin care s-a recunoscut supremația materială și axiologică a Constituției, a permis aplicarea principiului implicit al bunei-credințe și moralității obiective în raporturile dintre administrația publică și subiecții săi. Astfel, securitatea juridică și protecția încrederii apar ca o limită la acceptarea unor comportamente controversate, întrucât impun o obligație bilaterală de loialitate între stat și cetățean.

În ceea ce privește normativitatea principiilor, se spune că securitatea juridică, la rândul său, nu este un principiu absolut în sistemul juridic, dar principiul securității juridice este baza sistemului juridic, este esența dreptului și, prin urmare, este o regulă fundamentală în ceea ce privește consecințele juridice ale actelor autorităților publice, atât în sfera legislativă și judiciară, cât și în cea executivă.

Una dintre principalele caracteristici ale drepturilor fundamentale, ca principii ce sunt, este relativitatea lor, adică, fiind principii consacrate constituțional, drepturile fundamentale nu sunt absolute; în cazul unei tensiuni între ele, trebuie să le punem în balanță pe una și pe cealaltă pentru a decide care este cea mai potrivită, întrucât drepturile și garanțiile fundamentale consacrate în Constituția federală nu sunt nelimitate, întrucât își găsesc limitele în alte drepturi consacrate în egală măsură în Magna Carta, și, prin urmare, principiul securității

juridice este relativizat pentru a relativiza actele juridice practicate în trecut, ii. a menține eficacitatea actelor ilegale în prezent sau a proiecta eficacitatea actelor administrative în viitor. Cu toate acestea, este demn de remarcat, cu atenția cuvenită, atunci când relevanța altor drepturi fundamentale în conflict este determinată într-un echilibru proporțional adecvat.

Curtea Constituțională a Ucrainei, caracterizând principiul constituțional al prezumției de nevinovăție drept ipoteză universală privind neimplicarea unei persoane în săvârșirea unei infracțiuni, împărtășește pozițiile Curții Constituționale a Republicii Lituania cu privire la înțelegerea acestei infracțiuni. principiul, conform căruia „principiul prezumției de nevinovăție <...> este un principiu fundamental al justiției în procesul penal, una dintre cele mai importante garanții ale înfăptuirii justiției într-un stat democratic de drept, o garanție importantă a drepturilor și libertăților omului <...> prezumția de nevinovăție nu poate fi interpretată pur lingvistic, adică ca una care se aplică exclusiv înfăptuirii justiției în cadrul procesului penal; prezumția de nevinovăție, definită în contextul altor prevederi ale Constituției, are un sens mai larg, deci nu poate fi asociată doar cu raporturile juridice penale; este deosebit de important ca autoritățile publice și funcționarii acestora să respecte prezumția de nevinovăție, ca aceștia din urmă să se abțină de la a trata o persoană drept infractor până când persoana respectivă este găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni printr-o hotărâre judecătorească definitivă și în conformitate cu procedura stabilită de lege” (alineatele doi, trei din subparagraful 2.3 din clauza 2 din secțiunea II din partea motivațională a Hotărârii din 27 iunie 2016 Nr. KT19-Nr. 10/2016).

Astfel, în urma analizei jurisprudenței, trebuie remarcat faptul că argumentele constituționale dezvoltate pentru a susține deciziile cu efecte erga omnes și obligatorii sunt de natură diferită de cele dezvoltate pentru a justifica deciziile cu eficacitate limitată în cazuri specifice. Sarcina argumentativă este, fără îndoială, mult mai mare, întrucât este direct proporțională cu caracterul autoritar al deciziilor luate. Curțile supreme și curțile constituționale, pe lângă faptul că reprezintă cel mai înalt nivel de autoritate judiciară în primul caz și organisme politice supreme în cel de-al doilea, își asumă sarcina enormă de justificare necesară pentru hotărâri care trebuie respectate și puse în aplicare pe scară largă, cu efectul de a modela sau modifica consecințele sistemului juridic însuși. Unele decizii luate în acest context – multe dintre ele nu numai că interpretează, ci și reinterpretează și reinterpretează Constituția – au ca rezultat un impact normativ direct asupra ordinii juridice care este echivalent sau chiar mai mare decât cel produs de multe legi și chiar modificări constituționale. Proiecția argumentelor constituționale dezvoltate în aceste decizii poate depăși chiar și sistemul juridic în sine, cu implicații politice, culturale și morale pentru întregul stat.

Elementele de care judecătorii au nevoie pentru a ajunge la o decizie depind de considerația lor personală, astfel încât sistematizarea acestor elemente și aplicarea și sintetizarea corectă a acestora în timpul procesului de luare a unei decizii și a motivării acesteia devine relevantă în cadrul unei decizii judiciare prin intermediul metodelor logice și al raționamentului juridic pe care judecătorii le aplică în fiecare caz. Pornind de la această primă abordare, sunt introduse următoarele obiective, care constau în: identificarea sistematică a elementelor pe care judecătorii le folosesc pentru a construi o argumentație judiciară; evidențierea formelor de raționament juridic în deciziile judiciare; explicarea aplicării praxiologice a normelor de către judecători.

Raționamentul dintr-o hotărâre judecătorească necesită un sistem care să permită soluționarea cauzei în conformitate cu precedentele cauzei și cu evoluția acesteia. Sistematizarea pe care judecătorul trebuie să o stabilească pentru a ajunge la o decizie este importantă pentru o judecată corectă. Rolul judecătorului în cadrul cauzei este de o importanță primordială, deoarece judecătorul este cel care elaborează decizia finală sub influența probelor și a argumentelor prezentate de către reprezentanți. Sistemul decizional utilizat de judecători, de la prezentarea faptelor până la redactarea deciziei, contribuie, de asemenea, la realizarea echității.

Dreptul dobândit și încrederea legitimă acționează astfel ca o resursă pentru a limita retroactivitatea legilor care sunt supuse unor modificări constante, dar trebuie să garanteze conservarea situațiilor juridice deja fixate în timp, ceea ce reprezintă una dintre principalele surse de securitate a sistemului juridic, impunând autorităților publice să trateze cu bună-credință și să respecte încrederea pe care indivizii o acordă în stabilitatea și continuitatea sistemului juridic. Astfel, actele de stat se bucură de o tendință de imuabilitate, motivată de caracterul lor autoobligatoriu, întrucât statul este autorul actului, și de obligația externă a acestor acte față de destinatarii lor. Astfel, protecția încrederii se transformă în principiul obligației oricărui administrator public de a asigura stabilitatea, care decurge din relația de încredere reciprocă cu administrația sa, al cărei caracter obligatoriu și tendință la stabilitate rezultă din parametrul juridic al controlului

O parte integrantă a principiului general al de securitate juridică ca o cerință a regulii de drept (statul de drept) este, de asemenea, principiul legitimității (legitimă) a așteptărilor legitime, care, în conformitate cu interpretarea Comisiei Europene pentru Democrație prin (Comisia de la Veneția), “exprimă ideea că autoritățile

publice ar trebui să se conformeze nu numai cu cerințele legii, ci și promisiunile și promisiunile lor și și așteptările publicului” [12].

În cauza “Kopecký împotriva Slovaciei” [7], Marea Mare Cameră a Curții a rezumat practica referitoare la conceptul de de așteptare legitimă. După ce a analizat diferite categorii de cauze în care Curtea a concluzionat că jurisprudența sa nu prevedea existența unui “litigiu real” sau a unei “pretenție rezonabilă” ca un criteriu pentru a determina existența unei “așteptări legitime” protejate de articolul 1 din Prima Protocol la Convenție. Curtea a remarcat că “atunci când natura pretenției implică existența unui drept de proprietate, aceasta poate fi considerată “proprietate” numai dacă are o bază suficientă în dreptul intern, de exemplu, atunci când se poate considera că are existența este confirmată de practica consacrată a instanțelor din țară”.

O așteptare legitimă (îndreptățită) trebuie să fie mai mult specifică decât o simplă speranță, trebuie să se bazeze pe o normă de drept sau pe un act juridic, cum ar fi o hotărâre judecătorească. Speranța care că un drept de proprietate care a încetat de mult timp poate fi restabilit, nu poate fi considerată “proprietate” și nici un drept de revendicare pentru apariția unei anumite condiții care a devenit nulă ca urmare a faptului că această condiție nu a fost îndeplinită [8]. Nu se poate spune că există o legitimă (legitimă) apare o așteptare (legitimă) atunci când există o dispută cu privire la corecta interpretarea și aplicarea dreptului intern și argumentele reclaman-tului sunt ulterior respinse de instanțele interne [7].

Se argumentează că securitatea juridică, conținutul garanțiilor pe care le poartă, este o normă-principiu care impune puterii legislative, executive și judecătorești să adopte un comportament mai favorabil existenței, în beneficiul cetățenilor și în perspectiva acestora, a unei stări de fiabilitate și calculabilitate juridică bazată pe cunoașterea lor, prin controlabilitatea rațională din punct de vedere juridic a structurilor argumentative reconstructive ale normelor generale și individuale, ca instrument de garantare a respectării capacității acestora – fără înșelăciune, frustrare, surpriză și arbitrar – de a-și modela prezentul cu demnitate și responsabilitate și de a realiza o planificare strategică solidă din punct de vedere juridic pentru viitorul lor.

Standardele de bază pentru punerea în aplicare a principiului transparenței și cerințele de deschidere a datelor disponibile pentru la dispoziția autorităților publice sunt destul de sunt stabilite în mod cuprinzător în Recomandarea № (2002)2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale ale 21 la documentele oficiale din 21 februarie 2002. Scopul principal al adoptării acestui document a fost acela de a stabili anumite standarde generale pentru un acces general și larg la documentele oficiale pe bază de egalitate și în conformitate cu reguli clare. În același timp, deși documentul se referă la accesul la documente de autorităților publice, se pare că prevederile sale pot și ar trebui să fie aplicate în realitățile politice și juridice ucrainene ceva mai larg și să se aplice tuturor autorităților publice, adică, de asemenea, organelor de autogovernare locală, organelor de stat, organelor teritoriale ale acestora etc [15].

Principiul securității juridice, cunoscut și sub numele de principiul încrederii legitime (protecția încrederii), este unul dintre principalele subprincipii ale statului de drept, care este unul dintre cele mai importante principii ale dreptului comun. Principiul securității juridice sau al stabilității raporturilor juridice împiedică deconstituirea nejustificată a actelor sau situațiilor juridice, chiar dacă a existat o discrepanță cu textul legal la momentul constituirii acestuia. Astfel, importanța certitudinii juridice vizează protejarea așteptărilor cetățenilor, adică un manager public trebuie să folosească practicile și precedentele din trecut ale administrației publice care au făcut posibil acest lucru și au creat așteptări în rândul cetățenilor. Principiul securității juridice presupune existența unui mecanism coerent capabil să asigure statul de drept și să servească drept standard pentru legislație și procedurile judiciare. În sens larg, principiul securității juridice reprezintă un set de cerințe privind organizarea și funcționarea sistemului juridic pentru a asigura, în primul rând, o situație juridică stabilă a unei persoane prin îmbunătățirea proceselor de legiferare și de aplicare a legii.

Problema legitimității democratice a unei curți constituționale ridică serioase provocări la adresa conceptului însuși de curte constituțională ca instituție democratică, chiar și atunci când judecătorii acesteia nu sunt aleși direct în mod democratic. De exemplu, în Chile (unde Curtea Supremă însăși este implicată în numirea judecătorilor), Ecuador (unde constituția prevede ca paritatea și reprezentarea sexelor să fie luate în considerare în componența Curții) și în cazul interesant al Guatemalei (unde este implicată Universitatea San Carlos și, prin urmare, academia este inclusă în mod necesar în Curtea Constituțională). Jurisdicția constituțională implică pronunțarea unor hotărâri asupra unor chestiuni retrase în mod voluntar de la deliberarea majorității, iar promovarea reprezentativității ar aduce Curtea mai aproape de majoritate și de deciziile politice de la care a încercat inițial să se abată.

Conclizii. Principiile constituționale ale egalității și justiției impun ca o dispoziție legală să fie certă, clară și lipsită de ambiguitate, deoarece, în caz contrar, aceasta nu poate asigura aplicarea sa uniformă, nu

excluse interpretarea nelimitată în practica de aplicare a legii și conduce inevitabil la arbitrar. Unul dintre elementele statului de drept este principiul securității juridice, care prevede că restricțiile privind drepturile fundamentale ale omului și drepturile civile și punerea în practică a acestor restricții sunt permise numai dacă aplicarea normelor juridice stabilite prin astfel de restricții este previzibilă; restricțiile privind orice drept ar trebui să se bazeze pe criterii care să permită unei persoane să distingă comportamentul legal de cel ilegal și să prevadă consecințele juridice ale comportamentului său.

Astfel, securitatea juridică implică faptul că legiuitorul ar trebui să depună eforturi pentru claritate și comprehensibilitate în prezentarea legii. Fiecare persoană, în funcție de circumstanțe, ar trebui să fie în măsură să determine ce normă de drept se aplică într-un anumit caz și să aibă o înțelegere clară a consecințelor juridice specifice în cadrul raportului juridic relevant, având în vedere stabilitatea rezonabilă și previzibilă a normelor de drept.

Bibliography

1. Aarnio A. *Lo racional como razonable*, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, 1991, p. 134
2. Amendoeira J.R. Sidnei. *Manual de direito processual civil*, volume 1 : teoria geral do processo e fase de conhecimento em primeiro grau de jurisdição. 2ª Ed. São Paulo: Saraiva, 2012.
3. Arroyo Díaz et Al. (2012). *Transparencia, rendición de cuentas y participación: una agenda común para la cohesión social y la gobernanza en América Latina*, Programa Urb-AL III, Barcelona. Max Weber, *Le savant et le politique*, Paris, Éditions 10/18, 2002.
4. Bzova Laura. Principiul validității hotărârilor judecătorești. *Analele științifice ale universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași* Tom LXVIII/2, *Științe juridice*, 2022. p. 17–42.
5. Cabrejas Guijarro M. “El camino hacia la transparencia en el Poder Judicial”. *Revista Internacional de Transparencia e Integridad*. 2016. núm. 1, pp. 1–8.
6. Callon M. «Éléments pour une sociologie de la traduction : la domestication des coquilles Saint-Jacques et des marins pêcheurs dans la baie de Saint-Brieuc». *L'Année sociologique*. 1986. 36. p. 169–208.
7. Case of Kopecký v. Slovakia. Application No. 44912/98 ULR: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-66758%22%5D%7D>
8. Geoffrey Samuel. «Can Legal Reasoning Be Demystified?». *Legal Studies*. 2009. 29 (2). p. 181–210.
9. Macfarlane v Tayside Health Board [1999] 4 All ER 961 (FIL) ; Rees v Darlington Memorial Hospital [2003] UKHL 52.
10. Рішення Господарського суду міста Києва від 13.11.2023. Справа №915/809/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115059908>
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю "МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА" щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців двадцять четвертого, двадцять п'ятого, двадцять шостого розділу I Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення деяких положень та усунення суперечностей, що виникли при прийнятті Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні" від 23 березня 2017 року № 1989-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-19#Text>
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text>
13. Щербанюк О.В. Вплив конституційних судів на процеси реалізації цінностей та принципів права (проблеми аргументації). *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.)*. С. 214–218.
14. Siméant J. «enquête judiciaire face aux crises extrêmes: modèles d'investigation, registres de la dénonciation et nouvelles arènes de défense des causes», *Critique internationale*. 2007. 36. p. 9–20.
15. Венгер В. М. Прозорість як принцип діяльності органів публічної влади. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2017. Том 200. С. 79–84
16. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf

References

1. Aarnio A. (1991). *Lo racional como razonable* [The rational as reasonable]. Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, p. 134 [in Spanish].
2. Amendoeira J.R., Sidnei. (2012). *Manual de direito processual civil*, volume 1 : teoria geral do processo e fase de conhecimento em primeiro grau de jurisdição [Manual of civil procedural law, volume 1: general theory of the process and phase of knowledge in the first degree of jurisdiction]. 2ª Ed. São Paulo: Saraiva [in Portuguese].

3. Arroyo Díaz et Al. (2012). Transparencia, rendición de cuentas y participación: una agenda común para la cohesión social y la gobernanza en América Latina [Transparency, accountability and participation: a common agenda for social cohesion and governance in Latin America]. Programa Urb-AL III, Barcelona. Max Weber, Le savant et le politique, Paris, Éditions 10/18, 2002 [in Spanish].
4. Bzova Laura. (2022). Principiul validității hotărârilor judecătorești [The principle of validity of court decisions]. *Analele științifice ale universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași* Tom LXVIII/2, *Științe juridice*, p. 17–42 [in Romanian].
5. Cabrejas Guijarro, M. (2016). “El camino hacia la transparencia en el Poder Judicial” [The path towards transparency in the Judiciary]. *Revista Internacional de Transparencia e Integridad*, núm. 1, pp. 1–8 [in Portuguese].
6. Callon M. (1986). «Éléments pour une sociologie de la traduction : la domestication des coquilles Saint-Jacques et des marins pêcheurs dans la baie de Saint-Brieuc » [Elements for a sociology of translation: the domestication of scallops and fishermen in the bay of Saint-Brieuc]. *L’A-nnée sociologique*, 36, p. 169208. [in French].
7. Case of Kopecký v. Slovakia. Application No. 44912/98. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-66758%22%5D%7D>
8. Geoffrey Samuel (2009). «Can Legal Reasoning Be Demystified?». *Legal Studies*, 29 (2), p. 181–210 [in English].
9. Macfarlane v Tayside Health Board [1999] 4 All ER 961 (FIL) ; Rees v Darlington Memorial Hospital [2003] UKHL 52 [in English].
10. Rishennia Hospodarskoho sudu mista Kyieva vid 13.11.2023. Sprava № 915/809/23 [Decision of the Economic Court of Kyiv dated 13.11.2023. Case No. 915/809/23]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115059908> [in Ukrainian].
11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (Pershyi senat) u spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu „METRO KESh END KERI UKRAINA“ shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen abzatsiv dvadtsiat chetvertoho, dvadtsiat piatoho, dvadtsiat shostoho rozdil I Zakonu Ukrainy „Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo utochnennia deiakykh polozhen ta usunennia superechnosti, shcho vynykli pry pryiniatti Zakonu Ukrainy „Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo pokrashchennia investytsiinoho klimatu v Ukraini“ vid 23 bereznia 2017 roku № 1989–VIII vid 5 chervnia 2019 roku № 3-r(I)/2019 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional complaint of the limited liability company "METRO CASH AND CARRY UKRAINE" on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of paragraphs twenty-four, twenty-five, twenty-six of Section I of the Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine to clarify some provisions and eliminate contradictions that arose when adopting the Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine to Improve the Investment Climate in Ukraine" dated March 23, 2017 No. 1989-VIII] [in Ukrainian]
12. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 14 lypnia 2021 roku № 1-r/2021 u spravi za konstytutsiinym podanniam 51 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Zakonu Ukrainy „Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi“ [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of 51 people's deputies of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Law of Ukraine "On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language"] [in Ukrainian]
13. Shcherbaniuk, O.V. (2020). Vplyv konstytutsiinykh sudiv na protsesy realizatsii tsinnosti ta pryntsyipiv prava (problemy arhumentatsii) [The influence of constitutional courts on the processes of implementing values and principles of law (problems of argumentation)]. *Suchasni vyklyky ta aktualni problemy sudovoi reformy v Ukraini: Materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Chernivtsi, 16 zhovtnia 2020 r.)*; [redkol.: O.V. Shcherbaniuk (holova), L.H. Bzova (vidpov. sekr.) ta in.]. Kyiv: Vydavnytstvo VAITE. S. 214–218. [in Ukrainian].
14. Siméant, J. (2007). «enquête judiciaire face aux crises extrêmes: modèles d’investigation, registres de la dénonciation et nouvelles arènes de défense des causes» [Judicial investigation in the face of extreme crises: investigative models, registers of denunciation and new arenas for defending causes]. *Critique internationale*, 36, 9–20 [in French].
15. Venher, V. M. (2017). Prozorist yak pryntsyip diialnosti orhaniv publichnoi vlady [Transparency as a principle of public authorities' activities]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, Tom 200. S. 79–84 [in Ukrainian].
16. Vysnovok № 11 (2008) Konsultatyvnoi rady yevropeiskyykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo yakosti sudovykh rishen [Opinion No. 11 (2008) of the Consultative Council of European Judges for the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the quality of judicial decisions]. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf [in Ukrainian].